

Levél a szerkesztőséghez

Gyógyszerészet 33. 102–103. 1989.

Patikus professzor Winkler Lajos (1863–1939)

† DR. HEGEDŰS LAJOS

Tanítványi tisztelettel, nagy szeretettel emlékezem születésének 125 éves évfordulóján *Winkler Lajosra*. Hatvan év távlatából szinte látom szimpatikus, jellegzetes alakját, amint szívarral a szájában, felkeltekor, déli 12 órakor körbejárta az Intézetet, az egyetem Trefort kertjét. 48-as fájós lábát papucsba dugta és ha szép idő volt, a Múzeum kávéház sarkát is megkerülte. Híre járt, hogy tanársegéd korában a Múzeum kávéházban asztaltársasága záróra után felpakolt és tapétázott bútorszállító kocsiban folytatta a mulatozást avagy a tudományos vitát. Ő alapította a „Kis Akadémiát” és az első elnöke volt az egyetemi tanárok, adjunktusok baráti asztaltársaságának. Népszerűségét mi sem jellemezte jobban, hogy *Tatának* nevezték a tanítványai, de nemcsak a háta mögött, hanem a Kis Akadémián is.

A gyógyszerész, a bölcsész, az orvostanhallgatók légióját képezte, vezette be a vegytan, az analitika, a gyógyszerkémia rejtelmeibe. Nem kisebb tudósok mint *dr. Szebellédy László* (1901–1944), a kétszeres Kossuth díjas, *dr. Schulek Elemér* (1893–1964), *dr. Végh Antal* professzorok kerültek ki kezei közül. Tanítványai rajongtak érte, mert előadásai lenyűgözőek, világosak, lebilincselőek, adomákkal fűszerezettek voltak. Nem volt trónon ülő gögös professzor, közvetlen, vicceket mesélő, szellemes ember, aki órai előtt mindig valami szakmai humoros történetet, heccet mesélt el nekünk. Puritán egyénisége nem ismerte a protekciót, az üresfejűséget. Egy hallgató a zárószigorlatra hozott ajánló levelet *Horthy Miklós* kabinetirodájából. Amikor a delikvens átnyújtotta a protezsáló sorokat a Tata ünnepélyesen felkelt és meghajolt, mondván: „Az igen tisztelt jelölt urat a Kormányzó Ur Ófömméltósága beajánlotta hozzám. Remélem kitűnően felkészült, brillírozva fog helyállni, ha ilyen magas helyről ajánlották. Kérem szíveskedjék a Belladonna összes alkaloidáinak képletét, a vizsgálati módszereit, analízisét egyenként felírni a táblára.” A patikusjelölt dadogott, majd meg se mukkant. *Winkler* 10 perc múlva ismét felállott, meghajolt és kijelentette: „Sajnos uram, Ön elbukott”.

Mikor a Közoktatásügyi Minisztériumból eljött a bizottság, hogy a meglehetősen kopott intézeti nagyelőadóterem renoválását megsejmelje, a mennyezet sarkában az államtitkár meglátott egy nagy pókhálót, oda mutatva így szólt *Winkler*hez: „Professzor úr takaríttassa jobban a tantermet.” A Tata erre azt válaszolta: „Isten ments a pókhálóhoz hozzányúlni, hiszen az tartja össze az épületet.”

Kötetnyi vidám történet, kiszólása maradt fenn írásban, szóhagyomány útján.

Napi beosztása: 13 órakor tartotta előadását. Délután szunyókált, majd átment a Múzeum kávéházba feketézni, egyben átnézte a napilapokat. Este általában házi vonósnegyesben csellózott, vagy a „Kis Akadémi-

ába” ment. Éjfél felé kezdődött laboratóriumában az értékes tudományos kísérleti munka, mely hajnali 3–4 óráig tartott. Ezután délig aludt.

Életútja

1863. május 21-én született Aradon, ott végezte iskoláit, majd ugyanott *Rozsnyay Mátyásnál*, a neves magyar gyógyszerésznél, az íztelen kinin feltalálójánál volt gyakornok. Gyógyszerészi oklevelét 1885-ben a Budapesti Királyi Magyar Tudományegyetemen szerezte meg. Utána a híres *Than Károly* Kémiai Intézetében dolgozva 1889-ben gyógyszerész-doktorrá avatták. Itt lett tanársegéd. Közben a budapesti belvárosi Kígyó patikában is praktizált. A gyógyszervizsgáláton kívül különös ambícióval foglalkozott a vizsgálati módszerek kidolgozásával, s e téren elért eredményei őt világhírűvé tették: A Lunge—Berl-féle analitikai munka ivó- és használati víz vizsgálatáról szóló fejezet *Winkler* tollából származik.

Tudományos munkássága

Karlovszky Geyza tanársegéd társával együtt 1892-ben közösen kiadták a „Zsebkönyv II. Magyar Gyógyszerkönyvhöz” c. munkájukat. 1895–1896-ban szerkesztette a *Chémiai Folyóiratot*. Három évtizeden át a Magyar Gyógyszerészeti Közlöny főmunkatársa. Felfelé ívelő pályáján magántanárrá habilitálják 1893-ban, 1902-ben rendkívüli, 1909-ben pedig rendes tanár lett. A Magyar Kémiai Folyóiratnak 1905-ben alapító szerkesztője. Megbízták a III. Magyar Gyógyszerkönyv kémiai részének szerkesztésével. Munkásságát a Magyar Tudományos Akadémia 1896-ban levelező tagsággal, majd 1928-ban rendes tagsággal jutalmazta. Hazai, de főleg külföldi — szaklapokban megjelent munkáinak száma kétszáznál több, ezek főleg az analitikai kémia különböző tárgykörében mozognak. A gőzsűrűség meghatározásánál a Dumas-féle eljárást egyszerűbbé tette. Új alapokra fektette a súlyelemzést az általa készített „kehelytölcsérben” szűrés és a „javítószámok” bevezetésével. Saját módszereit *W. Böttger*: „Die chemische Analyse” c. sorozat 1931 és 1936-ban megjelent két kötetében foglalta össze. Megállapította a gázok oldhatósága és a belső súrlódások közötti összefüggést. Ezért ezt „*Winkler*-féle metódusnak” nevezik. Jodid-, bromidmeghatározásaival elérte, hogy a halogének analitikáját világviszonylatban magyar szakterületnek tekintik. Jód-brómszám meghatározási módszerét ma is általánosan használják. A gyógyszervizsgálat terén kidolgozott számos új módszere a III. (1900) és a IV. (1934) Magyar Gyógyszerkönyvek kiadásaiban tükröződik.

1939. április 14-én távozott az élők sorából. Születésének centenáriuma alkalmából az angol „Thalanta” című nemzetközileg nagyra becsült szakfolyóirat és a „Gyógyszerészet” 1963-ban külön Winkler számot adott ki.

1964-ben a SOTE Gyógyszerésztudományi Kara javaslatára kétévenként kiosztásra kerülő Winkler-emlékérmét alapított, mellyel a Semmelweis Egyetem

a gyógyszerésztudomány egy-egy kimagasló művelőjét jutalmazza.

Halála után hálás tanítványai, az Egyetem, a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság emléktáblát helyezt el intézete falán, ahol lakott is. Évfordulójom tagjaimmal öt évenként mi is megkoszorúztuk szeretett professzorunk emléktábláját.

**Füst nélkül
kellemesebb**

